

ÜNİTE 1

MEVDUAT HESAPLARI

Mevduat tanımı

Kısa olarak, İstenildiği anda veya belirli bir vadenin Sonunda çekilmek üzere gerçek ve tüzel kişiler tarafından bankalara yatırılan paralara **mevduat denilmektedir.**

5411 Bankacılık Kanunu'nda belirtildiği biçimiyle ise **mevduat; “yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz (karşılık) karşılığında, istenildiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen para”** olarak tanımlanmaktadır.

ÖZ OLARAK BANKACILIK; Gerçek ya da tüzel kişilerin ellerinde bulunan paralar ile döviz ve altın gibi diğer birikimlerinin belirli ya da belirsiz bir süre için bir getiri karşılığında ya da sadece saklamak amacıyla açılan hesaplara mevduat olarak bırakılması sonucunda, bu değerlerin yatırım ve işletme kredileri şeklinde kullanılmasını sağlar.

Yatırımların artması ve işletilmesi ise üretimi artırır. Üretimin artışı, milli gelirin artmasını sağlar, sonuç olarak toplumun refah düzeyinin arttığı görülür.

3

Katılım Fonu; Katılım Bankaları nezdinde açtırılan gerçek ve tüzel kişilere ait “**Özel Cari Hesap**” ve “**Katılma Hesaplarında**” yer alan parayı ifade eder. “**Özel Cari Hesap**”, Katılım Bankalarında vadesiz olarak açılabilen ve istenildiğinde kısmen ya da tamamen geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesaplardır. “**Katılma Hesabı**” ise Katılım Bankalarına yatırılan bu paraların kurumlarca kullanılmasından doğacak kâr ya da zarara katılma sonucunu veren ve dolayısıyla hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödemesi gerektirmeyen, ana paranın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesaplardır.

4

5

Mevduat kabulü

Bankaların mevduat kabulüne ilişkin yasal bir sınırlama bulunmamaktadır. Bir mevduat hesabı açılırken yatırılacak olan meblağın asgari veya azami miktarı için herhangi bir sınır söz konusu değildir. İleride hesap bakiyesinin yükseleceğine kanaat getirildiğinde küçük meblağlar veya **sıfır bakiye ile mevduat hesabı açılabilir.**

Bankacılık Kanunu'nda mevduat kabulüne izin verilen bankalar; Ticari Bankalar (Mevduat Bankaları) ile **Katılım Bankaları** olarak belirlenmiştir. Bunların dışında gerçek veya tüzel kişiler aslen ya da ferî (ikinci dereceden) mevduat kabul edemezler. Ayrıca bu kişiler mevduat topladıkları izlenimini verecek hiçbir ifadede bulunamayacakları gibi ilan ve açıklamalarda da bulunamazlar.

6

Mevduatın geri çekilmesi

Mevduat sahibi ile banka arasındaki vade ve ihbar süresi saklı kalmak kaydı ile mevduat sahibi dilediği anda bankadan mevduatını çekebilir.

Ancak karşılığında kredi alınarak bankaya rehin verilmiş veya üçüncü bir şahsa devir ve temlik edilmiş (mülk olarak verilmiş) ya da yetkili makamlarca (mahkemeler, vergi ve icra daireleri) ödeme yasağı konulmuş mevduat, bağlı tutulması gereken süreden önce çekilemez

7

MEVDUAT VE KATILIM FONLARININ SINIFLANDIRILMASI

A- Vadelerine Göre,
B- Türlerine Göre
Sınıflandırılır

A- VADELERİNE GÖRE MEVDUAT VE KATILIM FONLARININ SINIFLANDIRILMASI

A-1- Vadelerine Göre MEVDUATIN Sınıflandırılması

“Vadesiz Mevduat”,
“İhbarlı mevduat” ,
“Vadeli mevduat” ve
“Birikimli Mevduat” olarak sınıflandırılır.

9

Vadesiz Mevduat; Bankanın izni aranmaksızın hesap Sahibi tarafından istenildiği zaman kısmen veya tamamen geri çekilebilen, herhangi bir ihbar veya vade koşulu taşımayan ve faiz tahakkukları yıl sonunda veya hesabın kapatılmasında yapılan mevduattır.

İhbarlı Mevduat; Çekileceği tarihten 7 gün önce yazılı bir ihbar verilmek suretiyle çekilebilecek mevduattır.

10

A-2-Vadelerine Göre KATILIM FONLARININ Sınıflandırılması

Katılım fonlarının vadeleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır. (Özel fon havuzları şeklindeki katılma hesapları hariç)

“Özel Cari Hesap”

“Katılma Hesapları”

“Birikimli Katılma Hesabı”

12

Vadeli Mevduat; 1 aya kadar vadeli (1 ay dahil), 3 aya kadar vadeli (3 ay dahil), 6 aya kadar vadeli (6ay dahil), 1 yıla kadar vadeli ve daha uzun vadeli (1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık faiz ödemeli) olarak açılacak mevduattır.

Birikimli Mevduat; En az (Asgari) 3 yıl (3/2/2007 tarihli ve 26423 sayılı Resmî Gazete) vade ile açılan, sözleşme ile belirlenen aylık veya 3 aylık sürelerde hesaba para yatırmaya olanak tanıyan mevduattır.

11

Özel cari hesap; Katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen vadesiz fonların oluşturduğu hesaplardır.

Katılma hesapları; 1 ay vadeli, 3 aya kadar vadeli (3 ay dahil), 6 aya kadar vadeli (6 ay dahil), 1 yıla kadar vadeli ve 1 yıl ve daha uzun vadeli (1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık kar payı ödemeli) olarak açılacak hesaplardır.

Birikimli katılma hesabı; Asgari 3 yıl (3/2/2007 tarihli ve 26423 sayılı Resmî Gazete) vade ile açılan, sözleşme ile belirlenen aylık veya üç aylık sürelerde hesaba para yatırmaya imkan veren **katılma** hesabıdır.

13

B-Türlerine Göre Mevduatın ve Katılım Fonlarının Sınıflandırılması

1- Mevduatların Türleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

Tasarruf
Resmi Kuruluşlar
Ticari Kuruluşlar
Bankalar
Diğer Kuruluşlar

2- Katılım Fonlarının Türleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

Gerçek kişiler
Resmi Kuruluşlar
Ticari Kuruluşlar
Bankalar
Diğer Kuruluşlar

14

Resmi kuruluşlar; Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine, özel bütçeli idarelere, düzenleyici ve denetleyici kurumlara, sosyal güvenlik kurumlarına, yerel yönetimlere, mahkemelere, savcılıklara, icra ve iflas dairelerine ve tereke hakimliklerine ait hesaplar "Resmi Kuruluşlar" başlığı altında sınıflandırılır.

a) Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine ait hesaplar: 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli 1 sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerine ilişkin hesaplardır. Örneğin, bakanlıklar ve bağlı müsteşarlıklar.

16

Tasarruf Mevduatı; Mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan hesaplardır.

Gerçek kişi katılım fonu; Katılım bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait **özel cari hesap ve katılma** hesaplarıdır.

15

b) Özel bütçeli idarelere ait hesaplar: 5018 sayılı Kanuna ekli 2 sayılı cetvelde yer alan idarelere ilişkin hesaplardır. Örneğin, üniversiteler

c) Düzenleyici ve denetleyici kurumlara ait hesaplar: 5018 sayılı Kanuna ekli 3 sayılı cetvelde yer alan kurumlara ilişkin hesaplardır. Örneğin BDDK, SPK

ç) Sosyal güvenlik kurumlarına ait hesaplar: 5018 sayılı Kanuna ekli IV sayılı cetvelde yer alan kurumlara ilişkin hesaplardır. Örneğin SGK

17

d) Yerel yönetimlere ait hesaplar: Yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediyelere, il özel idarelerine ve bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlikler ve idareler ile köylere, mahalle yönetimlerine ve Bozcaada ve Gökçeada idarelerine ilişkin hesaplardır.

e) Mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri ve tereke hakimliklerine ait hesaplar: Mahkemelerin genel yönetim giderleri ile yargılamanın, icra, iflas ve veraset ve intikal işlemlerinin, resmi bilirkişilik hizmetlerinin yürütülmesi, hükümlülerin cezalarının infazı, eğitimleri ve tutukluların muhafazası amacıyla Adalet Bakanlığı bütçesinden yapılan tahsisatlara ilişkin hesaplardır.

18

- a) Gerçek kişilerin ticari işletmelerine ait hesaplar:** 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre ticari işletme tanımına giren gerçek kişilerin işletmelerine ilişkin hesaplardır.
- b) Her çeşit ortaklıklara ait hesaplar (sigorta şirketleri ve emeklilik şirketleri hariç):** Türk Ticaret Kanunu'nun 136 ncı maddesinde belirtilen kollektif, komandit, anonim ve limited ortaklıklar ile 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 520 nci ve bu maddeyi izleyen maddelerinde yer alan adi ortaklıklara ilişkin hesaplardır.
- c) Kamu iktisadi teşebbüsleri (bankalar hariç) ile bunlara ait müesseselere, bağlı ortaklıklara, iştiraklere ve işletmelere ait hesaplar:** 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki iktisadi devlet teşekküllerine, kamu iktisadi kuruluşlarına, müesseselere, bağlı ortaklıklara ve iştirakler ile müesseselerin ve bağlı ortaklıkların işletmelerine ilişkin hesaplardır.
- ç) Yerel yönetimlerin ticari işletmelerine ait hesaplar:** Yerel yönetimlerin kendilerine verilmiş görev ve yetkilere dayanarak kurdukları ticari işletmelere ilişkin hesaplardır.
- d) Döner sermayeli kuruluşlara ait hesaplar:** Genel ve özel bütçeli idarelere bağlı, belirli ve sürekli bir amacın elde edilmesi için faaliyette bulunan kuruluş ve işletmelere ilişkin hesaplardır.

20

Ticari Kuruluşlar; Gerçek kişilerin ticari işletmelerine, her çeşit ortaklıklara, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara ait müesseselere, bağlı ortaklıklara, iştiraklere ve müesseselerin ve bağlı ortaklıkların işletmelerine, yerel yönetimlerin ticari işletmelerine, döner sermayeli kuruluşlara, vakıfların, derneklerin, sendikaların, birliklerin ve mesleki kuruluşların kurdukları veya katıldıkları ticari işletmelere, kooperatiflere, sigorta şirketlerine, emeklilik şirketlerine ve banka dışı diğer mali kesime ait hesaplar "Ticari Kuruluşlar" başlığı altında sınıflandırılır.

19

- e) Vakıfların, derneklerin, sendikaların, birliklerin ve mesleki kuruluşların kurdukları veya katıldıkları ticari işletmelere ait hesaplar.**
- f) Kooperatiflere ait hesaplar:** 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre faaliyet gösteren kuruluşlara ilişkin hesaplardır.
- g) Sigorta şirketlerine ve emeklilik şirketlerine ait hesaplar:** 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununa göre kurulmuş olan sigorta ve reasürans şirketleri ile 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununa göre kurulmuş olan emeklilik şirketlerine ilişkin hesaplardır.
- ğ) Banka dışı diğer mali kesime ait hesaplar:** Finansal kiralama şirketlerine, faktoring şirketlerine, tüketici finansmanı şirketlerine, aracı kurumlara, portföy yönetim şirketlerine, menkul kıymet yatırım fonlarına, risk sermayesi yatırım ortaklıklarına, menkul ve gayrimenkul yatırım ortaklıklarına ve diğer banka dışı mali kesim kuruluşlarına ilişkin hesaplardır.

21

Bankalar: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve bankalar ile özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili bulunan (katılım bankaları) kuruluşlara ait hesaplar "Bankalar" başlığı altında sınıflandırılır.

Diğer kuruluşlar: Vakıflara, derneklere, birliklere, sendikalara, tasarruf ve yardımlaşma sandıklarına, elçilik ve konsolosluklara, uluslararası kuruluşların Türkiye'deki büro ve temsilciliklerine, fonlara, apartman yönetimine, noter teminat ve emanetine ait hesaplar ile mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri ve tereke hakimlikleri nezdindeki paralara ilişkin hesaplar ve mahkemelerce tevdi mahalli gösterilmek suretiyle yatırılan paralara ilişkin hesaplar "Diğer Kuruluşlar" başlığı altında sınıflandırılır.

22

e) Noter teminat ve emanetine ait hesaplar: Noterlerden mesleki nedenlerle sebep olabilecekleri zararlar ve bu nedenle kendilerine uygulanacak cezalar için tahsil olunan paralara ilişkin hesaplar ile saklanmak veya bir şahsa verilmek üzere notere emanet edilen ve noter tarafından noterlikler ortak cari hesabına yatırılan paralara ilişkin hesaplardır.

f) Mahkemeler, savcılıklar, icra ve iflas daireleri ve tereke hakimlikleri nezdindeki paralara ilişkin hesaplar: Gerçek ve tüzel kişilerin özel hukuk ilişkilerinden doğan alacak ve borçlarına ilişkin olarak yatırılan paralara ilişkin hesaplardır. Bunlar; yetimlere, küçüklere, gaiplere ait paralara, tereke ve şüyuun giderilmesinden elde edilecek paralara ve bunların dışında, adli ve idari yargı yerlerinde elde edilen mahkeme emanet paralarına, icra ve iflas dairelerince tahsil olunan paralara ve suç unsuru olarak müsadere edilen paralara ilişkin hesaplardır.

g) Mahkemelerce tevdi yeri gösterilmek üzere yatırılan paralara ait hesaplar.

ğ) Apartman yönetimine ait hesaplar: 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu gereğince apartman yönetim giderleri ile ilgili olarak yatırılan paralara ilişkin hesaplardır.

24

a) Vakıflara ait hesaplar: 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan vakıflarla, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflara ilişkin hesaplardır.

b) Derneklere ait hesaplar: 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununa göre faaliyet gösteren derneklere ilişkin hesaplardır.

c) Birliklere ait hesaplar: Gerekli kanuni şekillere uygun olarak yasayla veya kararnameyle kurulmuş gerçek ve tüzel kişi toplulukları ile meslek mensuplarının oluşturduğu, tüzel kişiliği olan ve bir kısım kamu görevlerini yerine getiren, üyeleri üzerinde kamu hukukundan doğan yetkileri bulunan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin hesaplardır.

ç) Sendikalara ait hesaplar: 5/5/1983 tarihli ve 2821 sayılı Sendikalar Kanununa göre kurulmuş sendikalar ile konfederasyonlara ilişkin hesaplardır.

d) Tasarruf ve yardımlaşma sandıklarına ait hesaplar: Kanunla veya bir kanuna dayanılarak kurulmuş tasarruf ve yardımlaşma sandıkları ile kurum ve kuruluşların yalnız kendi mensuplarına yönelik olarak kurdukları tasarruf ve yardımlaşma sandıklarına ilişkin hesaplardır.

23

h) Elçilik ve konsolosluklara ait hesaplar.

ı) Uluslararası kuruluşların Türkiye'deki büro ve temsilciliklerine ait hesaplar.

i) Fonlara ait hesaplar: Kanun veya Kararname ile kurulmuş olan fonlara ilişkin hesaplardır.

j) Diğer: Yukarıda sayılanlar dışında kalan kuruluşlara ilişkin hesaplardır.

25

Mevduat ve Katılım Fonlarında Diğer Uygulama Seçenekleri

Rekabet ve finansal yeniliklerden yararlanma ortamında sunulan farklı hizmetler sonucu, genel sınıflandırma kapsamında yer almamakla birlikte, her bir mevduat türü için çeşitli uygulama seçenekleri söz konusu olabilmekte, değişik mevduat tipleri ortaya çıkmaktadır. Ülkemiz bankacılık sisteminde uygulama alanı bulan başlıca özgün mevduat tipleri aşağıda açıklanmıştır. Katılım fonlarında da paralel uygulamalar yapılmaktadır.

26

b) Kredili Mevduat Hesapları (KMH)

Kredili Mevduat Hesapları, vadesiz mevduat sahiplerine hesaplarında para bulunmadığı zaman, önceden belirlenmiş bir limite kadar para çekme ya da hesapları üzerinden çeşitli ödeme işlemlerini gerçekleştirme olanağı sunan özel olarak tasarlanmış; **kredilerle birleştirilmiş melez bir mevduat hesabı ürünüdür**. Hesap sahiplerinin gelirleri ile harcamaları arasındaki zaman uyumsuzluklarını gidererek ödemelerinin aksatılmadan zamanında gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktadır.

KMH uygulaması ile vadesiz mevduat hesapları daha işlevsel bir yapıya ulaşmaktadır. Yapılacak tüm işlem ve ödemeler için sadece **hesabın bakiyesiyle** yetinmek yerine; bankanın tanıyacağı kredi limitinin desteğiyle, "**Kullanılabilir Bakiye**" kavramı oluşturulmuştur. Kredili mevduat hesaplarında faiz tutarı, hesabın eksi bakiye verdiği günler üzerinden ve eksi bakiye tutarı üzerinden hesaplanır; işleyen faizler ve vergiler ayda bir kez, hesap kesim tarihinde tahakkuk eder.

28

a) Alt Limitli Mevduat Hesapları

Vadesiz mevduat hesaplarının gün sonu Bakiyelerinin kendiliğinden değerlendirilmesi ve getiri sağlanması üzerine finansal Yatırım seçenekleri geliştirilmiştir.

- **Bir günlük vadeli mevduat**
- **Likit yatırım fonları,**
- **Repo,** (belli bir faiz oranıyla ve belli bir süre sonra geri satın alınmak güvencesiyle bono, tahvil ve benzeri değerli kağıt satma işlemi)

27

c) Altın Hesapları

Birikimlerini altın yönünde değerlendirmek isteyen yatırımcılara Türk Lirası ya da yabancı para mevduat hesaplarının yanı sıra altın üzerinden de mevduat hesabı açılabilmektedir. **Hesap bakiyesi gram altın olarak izlenmektedir**. Bu hesaplar vadeli ya da vadesiz olabilmektedir. Altın hesapları bankaya tevdi edilen gerçek altınla açılabilirdiği gibi kaydi olarak, bankadan gram altın alınarak da altına endeksli hesaplarda açılabilmektedir.

(Hesapta biriken altınların, bankaların kendi ilkelerine göre belirleyip duyurdukları belli miktarları aşması durumunda fiziksel teslimi de söz konusu olabilmektedir.)

29

Bu hesaplar da mevduat sigortası kapsamındadır.

Vadesiz altın hesaplarında, piyasadaki altın fiyatının artışı ya da azalışı sonucu bir kazanç ya da kayıp söz konusu olmakta; ayrıca faiz ödemesi yapılmamaktadır.

Vadeli altın mevduatında, faiz getirisi sağlanmakta ve vade sonunda kazanılan faiz tutarı üzerinden vergi kesintisi yapılmaktadır.